

ÖZVEGY
KAZINCZY JÓZSEFNÉ
SZÜLETETT
BOSSÁNYI SUSÁNA
EMLÉKEZETE.

ÍRTA
ELSŐ-SZÜLŐTTJE
KAZINCZY FERENCZ.

Rokonainak 's barátjainak Gyászlevél' helyébe;
maradékainak a' dolgok' tudása végett.

S. PATAKON, 1813.

(R
2)

~~M 821.372~~

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 618/1978
LELTÁRI SZÁM

Volt egy szép kora az emberiségnek, mellyben a kesergő fiú nem rettege Halotti-Beszédben magasztalni elhunyt atyját, nem a bánatba süllyedt férj a maga hitvesét, 's testvérét a testvér. 'S a kik ennek hallására felgyülekeztek, tudták érteni, akarták érteni, hogy a Beszédtartóból, ha a magasztalás nerszebb ment is mint a komoly Való engedhette, hűség hangzott és nem kérkedés, 's tisztelték a felmelegült érzés megtévedését. A mi időnk veszélye, a pulyaság, bennünket legszentebb érzéseinknek közepette sem hagyhat-el; kérkedés elegyíti magát még fájdalomk' hangzásaiba is; csillogó rokonainkkal, házunknak régiségével büszkélkedünk, címereket festetünk, gyászleveleket nyom-

tattatunk, mert úgy kívánja a szokás, 's Megholtjainkat, mintha ugyan érze-
 nek hogy őket magunknak nem illik magasz-
 talnunk, idegenek által hagyjuk dícsértet-
 ni, kiknek a nagyítás hamarabb elnézet-
 tetik. En, kinek testvéreim között a szü-
 letés rende tisztemmé tette hogy szeretett
 anyáknak halálát házunk' rokonainak 's
 barátjainak bejelentsem, annál bátrabban
 követem itt annak a nagylelkű népnek
 példáját mellyet feljebb említettem, mint-
 hogy mind azok a kik ezt a jó Asszonyt
 ismerték, bizonyosságaim, hogy ha ez nem
 itt hanem ott született 's neveltetett volna,
 méltó volt volna a Cornéliák közé szá-
 mítatni, 's tudják hogy magasztalása kér-
 kedékenység 's hízelkedés nélkül esik.

BOSSÁNYI SUSÁNA Ér-Semlyént Bi-
 harban 1740. Májusnak 18dikán született,
 's testvéreinek, kik között csak az egy
 Klára érte-el a leányi felvirulás' eszten-
 dejit, elhalások után egyetlen gyermeke
 vala szüléjinek. Az atyja, Ferencz (szül.
 1703. *); megholt 1786. Jún. 12d.), fija

---

*) Az akkori háborgó időkben leberregéséhez köze-
 lő anyja nem mere megmaradni Biharban, 's vagy
 Pesti vagy Hevesi jószágában kerese menedéket,
 Ezen utjában a Vámos-Györki határon, Árok-Szál-

volt azon Ferencznek, a' ki Ferencz Erdélyi Fejedelem' kedvéért Nyitra' és Bars Vármegyéket elhagyván, Biharba jött, és itt egy ifjú és szép özvegynek, Péchy Sóniának, a' Mihály' és Ér-Keserői Fráter Mária' leányoknak, szerelme által elfogattatván, ez helytt megtelepedék. Anyja Kóji Comáromy Júliána (szül. 1717. Májusnak 13d.; megholt 1798. Február. elsőjén), Györgynek, Békés Várm. Vice-Ispánnak, 's Kis-Rhédei Rhédei Júliánának leánya volt: E' tiszteletes atyának és anyának emlékezete még új; sokan élnek a' kik őket ismerték. Bossányi Ferenczné a' legfeddtelenebb hitves és anya 's régi magyar-erkölesű Matróna volt, rakva azon fénykerülő tulajdonokkal mellyek az aszszonyi nemnek becsét teszik; Bossányi Ferencz a' legszentebb Hazafi, Biharnak legifjabb esztendejiben Fő-Szolgabírája 's Fő-Notáriusa; mert későbben hívatalt viselni nem akart; 's Baranyi Gábornak az Ország'-Gyűlésén ehhez a' nagy érzésű emberhez illő Követtársa, 's, Dobozy Mihály, Domokos Márton és Lajos, 's az

---

lás mellett, testvérének Péchy Mihálynak, ki egy vad-rezész löve, puskaszavára a' kocsin szálte-meg fáját.

idősbb Péchy Imre *) Urakkal együtt, halálíglan legszorosbb barátja, 's a' Megyének minden terhesbb dolgaiban vállas, lelkes segédje.

Az anyámnak a' kedvező történetek igen kedves arczot 's deli termetet adtak, 's szépségének utolsó esztendejiben 's roskadtságában is igen világosan lehetett látni maradványait. Képe rózsza volt és lilium, szemei feketék, haja szög, termete a' legvirítóbb egésségé, 's növése közép-szer. Nem neveltetett házon kívül, de gonddal, 's kitetszett mind elméjén, mind erkölcsein, melly szülék' leánya. Atyja ugyan, noha akkor még a' Magyaroknak nem vala szükség^o németül tudni, szóllott németül is, de ő eggy nyelvűnek neveltetett; valamint, az eggyitalú atya 's anyja példája szerént, eggyitalúnak. Megmaradt a' két eggyiség mellett végiglen: 's ámbár a' házasság olly vidékre szállította által, hol a' föld' népe tótul is beszéll, 's ámbár férje 's gyermekei mind ezt mind azt a' másikat szóllották körülte, ő eggy nyelvű maradt; és, a' temetum' ita-

---

*) Ez, atyja a' Vice-Palatinusnak, unoka-öccse, patvaristája, 's későbbben sógora volt.

lától az asszonyi-nemet eltiltó Rómaiak példája szerint, egyitalú, 's, a' mi nálunk nem érdem, de érdem volt Rómában, egyférjű.

Alíg lépe ki tizenhetedik esztendejéből, midőn az atyám, József (szül. Vinnán 1732. Február. 9dikén) legidősbb gyermeke az Ungvári Vice-Ispán András' és Eödönffy Vinnai Erzsébet' egyetlen fíjának, Dánielnek, és Szirmay Thereziának Szirmay András' és Királyfalvi Róth Juliána' leányának, Menyhért', ifjabb András', Ádám', László', Imre' és Sándor' testvérének, 's bátyja András' és Péter onkeleimnek (szülelett amaz Újhelybea, 1738, April. 11dikén, 's megholt Beretön, 1804, Novemb. 8dikán; ez szül. 1747, Június' 16d.) házunknak egyik rokonától, a' Biharban, Gálos-Petriben, lakott Oberster Dráveczky Lászlótól, a' szép leány' megnevezésére szállítatott. Az Ifjat vonszotta ehhez nem csak ennek szépsége, hanem atyjának érdemei is, mellyeket Pozsonyban és Pesten ismerni 's tisztelni tanúlt. A' leány a' virító, szép 's nagy-mívelésű Ifjat hamar megkedvelé, az atya pedig örvendett, hogy az lészen vője a' kit ő, a' nélkül hogy a' mi eránt megszöllítatott ál-

modta volna, szelíd erkölcsiért 's kibeszéllhetetlen kellemű szerénységéért már szeretett vala. A' Nagy-Váradai Püspöki-hévvizeknél történt első meglátások; itt tétetett az első béjelentés, mellyet osztán Ér-Semlyénben 1758, Júniusnak 19dikén az eljegyzés és az esketés, végre Septembernek 29dikén az öszvekelés követett. Az atyámnak az Alsó-Regmeczi, András és Péter onkeleimnek a' Vinnai 's Lasztóczi jószágok jutván osztályrészülv, az anyám Biharból Abaujba jöve-fel lakni.

Házasságok termékeny vala: — 1759, Octóber' 27dikén Ér-Semlyéntt engemet szült; — 1761, Febr. 22dikén Regmeczen Diéne est, Biharnak 1784 oltá Vice-, majd Fő-Notáriusát, 1803 oltá 1811ig második Vice-Ispánját, 1808ban Dietai Követjét, most Cs. K. Consiliáriust; — 1762, Május' 13dikén Júliánát, Bereg Várm. Táblabíró-Dercsényi János Úr' hitvesét; — 1762. Jún. 19dikén Lászlót, a' Dávidovics' nevét viselő Magyar Gyalog-Sereg' Obersterét, ki Bécsben 1807, Júl. 16dikén hosszas betegségében megholt; — 1766, Decemb. 12dikén Klárát, Abauj Várm. Táblabíró Krainik József Úr' élete' párját; — 1768, Octób. 4dikén Susánát, Özvegy Péchy

Sándornét; — 1770, Jún. 19d. Theréziát, ki 1772, Octób. 3od. megholt; — 1774, Jún. 4dikén Józsefet, Abaujnak Tábla- és Fő-Szolgabíráját; — 1774, Augustus 15dikén Miklóst, Biharnak Assessorát.

Házassági boldog egyyességek, olly boldog, hogy ahhoz még távolról sem férkezhetett sem szenny sem gyanú, nem tartta sokáig; az atyám 1774, Mártzius 2odikán egyy szerencsétlenül orvoslott inhidegben Regmeczen elaludt, 's a' harmincz-négy esztendő asszonyt mintegy tizenhat esztendei egyybe-kötetések után nyolcz nevetlen gyermekkel megterhelve, kik közzül az utolsó öt holnap múlva született-meg, özvegységben hagyta.

Melly gonddal, melly erőlködésekkel melly kedvetlen környülmények közt, kevésben ségélve szüléjinek elhalásokig a' maga örökségének jövedelmeiből, nevelt legyen bennünket, azt még sokan vagynak a' kik említhetik. Új birtokot nekünk nem szerzett, vagy csak kevés tekintetűt, 's nem mind tartotta-meg a' mi idegent könnyed áldozatokkal, igazságtalanság nélkül 's tisztán leheté vala megtartania: de az ösin fáradhatatlanúl javítgatott, sokat épített, 's gondos, hasznos, jóltevő anya volt némel.

Iyikünk eránt, mindenikünk eránt. 'S ha birtokunkat nem javította, épen nem bővítette volna is, ki nem fog fíjának illy feleséget, ki nem fog árvájinak illy anyát óhajtani? Látunk sokakat, kik gyermekeiknek, jól, rosszúl, keresnek, nevelést nem adnak, 's azt hiszik hogy ők bánnak okosan. Maradjon nekik az ő dicsőségek! Én áldom az eszesebb, lelkesebb anya' emlékezetét, kitől becsebbet vettünk mint a' jószág. Igazságtalan a' ki mindentől mindent vár, mindent megkíván; 's a' ki nem érti, hogy a' nagy érdem nem volna nagy érdem, ha mind azok a' mik ezt teszik, egyenlő mértékben állának egymás eránt; a' ki nem érti, hogy fogyatkozás nélkül nincs nagy érdem: az tiszteletemet mellyet ennek a' kora 's neme felett nagy Asszonyinak itten nyújtok, nevezze vakulásnak, 's kapjon büntetésül olly hitvest, 's gyermekeinek olly anyát, a' kiben fogyatkozás nem talál-
tatik.

Atyját férje után tizenkét, anyját huszonnégy esztendő múlva vesztette-el, és csak ekkor juta birtokába atyai 's anyai jószágainak, 's azon állapotba, hogy gyermekeinek sorsokon könnyíthesseu. De melly siralmas időben érte ötöt ez a' kön-

nyebbülés! akkor, midőn egyik fijának szerencsétlensége azt szenvedteté vele, 's hetedfél esztendeig 's két hétig szenvedteté azt, a' mit a' legérzékenyebb hitves fogott volna szenvedni hasonló esetben férjéért. Bánatban, kesergésben töltött nap-palai éjjelei elgyengítették testét, lelkét. Júniusnak 28dika 1801. volt a' nap, melly könnyeit felszárasztotta. — Lakását mostan Regmeczről általtevé Ér-Semlyénbe, de úgy, hogy az esztendőnek egy részét azon helyen töltögeté, hol ifjúságának boldog szakát élte-el. — Három leányait, az elsőt 1785, a' két ifjabbat 1788ban adta férjhez. Legifjabb fija legelőbb házasodott, 's 1797ben elvette Consiliárius 's Bihar Várm. Vice-Ispán Bessenyoí Beothy János Úrnak (megholt 1786. November' 2dikán) Baranyai Baranyai Borbála Asszonytól született Victória leányát. Ezt követte József, Consil. és Borsod Várm. Vice-Ispán Ragályi József Úrnak 's Szemerei Szemere Katalin Asszonynak Mária leányával. Én elvettem 1804. Novemb. 11dikén egykori hivatalbeli Elöljárómnak, atyámnak, 's, ha azt szerény tisztelettel mondanom szabad, barátomnak, az 1810, Júniusnak 23dikán megholt

Szendrei Gróf Török Lajos Úrnak 's Gróf Rogendorff Aloyzia Asszonynak leányokat, Sophia-Antoniát. Végre az öcsém László 1806. Aprilisban Bihar Várm. Táblabíró Lukács Miklós Úrnak egyetlen gyermekét, Franciscát; most Feld-Marschal-Lieutenant Báró Radivojevich Úrnak hitvesét. Di en es öcsém nem házas. — Ezen párosodásokból házunk a' mai napig ezekre szaporodott: Tölem Eügénia 's Thalia leányaim 's Marc-Emíl és Antonín fiaim; Júliánától Károly, Ferencz, Pál, János fiai és Therézia leánya; Lászlónak meddő volt házassága; Klárától Aloyz, Ágoston, Ferencz, László, Imre, Pál fiai, 's Therézia, Klára, Josepha, Amália leányai; Susánától Klára és László; Józseftől József, Amália és László; Miklóstól négy fiú-gyermek: Gusztáv-Adolf, Sándor, Victor és Títusz.

Az anyánk a' legtartósbb egészségben élt, 's athlétaik alkotásához képest annyival inkább hosszú életet ígérhete magának, mivel szülei is hosszú sor esztendőket éltek. Nyugtalanúsága 's heves indulatai testét még edzették. De 1810ben e' vas természetet egy lassú guta elgyengítette, melly után annyira elnehezédék, hogy

nagy testét nem bírhatta könnyen, de mindég fenn járhatott. Három esztendei sínlése után az elmúlt 1812dik eszt. Novemberének 14dikén Ér-Semlyénben csendesen örökre elaludt. A' természet' és élet' Ura néki könnyü kimúlást engedett.

Lélektelen tetemei az Ér-Semlyéni Templom' kerítésében harmadnapra, Dienes és Susána testvéreimnek jelenlétekben, azon sírbe tétettek-le, hol anyja's Római hitű atyja fekszenek.

Halála után kezünkbe akadt utolsó Rendelése, mellynek végre-hajtását kedves unoka-öccsére, Vice-Palatinus Mélt. Péchi-újfalusi P é c h y Imre 's tiszteltrokonunkra Tek. Kapolcsi Domokos L ö r i n c z Urakra bízta volt. Osztályunk Martziusnak végével Ér-Semlyénben kezdődött, 's ugyan-ott Aprilisnek 10dikén el is végződött. Abauj, Zemplény, Szabolcs, Bihar, Heves és Nógrád Vármegyékben fekvő jószágaink úgy osztattanak-fel, hogy lakásom nekem Széphalmon, Dienes öcsémnek, Krainikné és Péchyné húgaimnak Semlyénben, Juliánának és Józsefnek Regmecen, Miklósnak Semlyénben vagy Pászt-hón essék.

Ezek voltak, a' mellyeket ezen nagy-
lelkű Asszony' emlékezetének fenn-tartá-
sára házunk' rokoninak 's barátjainak el-
mondani hálás tiszteletnek, 's maradékink-
nak, kiknek az illy jegyzések kedvesek 's
hasznosok is lehetnek, fenn-hagyni köte-
lességnek ismertem. Szokatlan a' lépés:
de óhajtanám, hogy ez is fesse gyermeki
hív-érzéseimet; ezeknek kevésnek látszott
a' mi Gyászleveleinknek elnyűtt előadá-
sok, melly czifra szókkal oly igen sok e-
setekben álarczoskodik. Ajánlom emléke-
zetét, testvéreimet 's magamat mind azok-
nak, a' kiknek ezt megküldöm, atyafi 's ba-
ráti szeretetekbe. — Széphalom, Június-
ban, 1813.
